

cysterskiego na myślenie teologiczne (4 sesja). W ramach trzeciej sesji tego dnia, streszczający obecne sprawozdanie, ks. Ryszard Groń, miał wykład poświęcony biografowi Aelreda i jego źródłom (*Aelred's Biographer and His Sources*).

W piątek omawiano późniejszą kulturę cysterską, rozpatrując manuskrypty zachowane w Medingen (5 sesja), pobożność cysterskich mniszek w Niemczech (6 sesja), sytuację cystersów w zmieniającym się świecie (7 sesja) oraz sytuację współczesnych wspólnot świeckich związanych z cystersami (8 sesja). W sobotę odbyły się 3 sesje, w czasie których omawiano tradycję tzw. cysterskich przykładów (*exempla*) (9 sesja), problem cysterskich majątków we Francji i Anglii (10 sesja) oraz cysterskiego zarządzania (11 sesja). Wieczorem odbyła się doroczna kolaja wszystkich aktywnych uczestników konferencji. W niedzielę przewidziano dwie ostatnie sesje poświęcone studiom nad tekstami cysterskimi. Warto wymienić tu niektóre przynajmniej nazwiska uczonych, którzy kształtują oblicze współczesnych badań cysterskich: Luke Anderson, Elias Dietz, Marvin Dobler, Marsha Dutton, E. Rozanne Elder, Daniel Marcel LaCorte, Ralf Lutzelschwab, Brian Patrick McGuire, Stefano Mula, Philip F. O'Mara, Aege Rydstrom-Poulsen, Hohn R. Sommerfeldt, Klaus Wollenberg.

Jubileusz 50-lecia Kongresów Studiów Mediewistycznych, w tym Studiów Cysterskich, już po raz kolejny pokazał bogactwo i wielką żywotność średniowiecza, które okazuje się bardzo odmiennym i ciekawym światem i wcale nie zacofanym i ciemnym, jak go chcą przedstawiać popularnie jeszcze niektórzy autorzy. Wyniki badań prezentowane podczas dorocznych kongresów sprawiają, że opinia publiczna coraz bardziej zaczyna zmieniać swoje negatywne stanowisko. Cieszy również, że każdego roku spotyka się tu przedstawiciele polskich uniwersytetów. W tym roku wystąpiła Monika Michalska z Uniwersytetu Jagiellońskiego prezentując wyniki swych badań na temat opactwa w Henrykowie. Należy pogratulować Uniwersytetowi Zachodniego Michigan pięknego jubileuszu i życzyć, by nadal przyczyniał się do rozwoju studiów mediewistycznych, które pomogą coraz wyraźniej i realistyczniej ukazać cywilizację świata średniowiecza.

ks. Ryszard Groń – Chicago

16. BIBLIA I JEJ INTERPRETACJA W KOMENTARZACH (II Międzynarodowa Konferencja Biblijna, Ostrów Wielkopolski, 27-28 V 2015)

W dniach 27-28 maja 2015 r. w Ośrodku Badań nad Historią i Kulturą Żydów z Południowej Wielkopolski Uniwersytetu Wrocławskiego w Ostrowie Wielkopolskim odbyła się II Międzynarodowa Konferencja Biblijna pt. *Biblia i jej interpretacja w komentarzach*. Jej organizatorem był Instytut Studiów Klasycznych, Śródziemnomorskich i Orientalnych UW r oraz Pracownia Starożytnego Bliskiego Wschodu i Tradycji Biblijnej UW r. Obrady odbywały się w Forum Synagoga (ul. Raszewska 21), a uczestniczyli w nich filolodzy klasyczni, patrolodzy i bibliści, którzy przybyli z zagranicy oraz z różnych ośrodków naukowych w Polsce. Dużą grupę słuchaczy stanowiła też ostrowska młodzież, jak i przedstawiciele duchowieństwa diecezji kaliskiej oraz wszyscy, którym tematyka biblijno-patrystyczna jest bliska. W programie konferencji przewidziano 25 dwudziestominutowych referatów, z których wygłoszono 23.

Obrady rozpoczynające się 27 maja o godz. 11.00 poprzedziło krótkie przemówienie dra Krzysztofa Morty (Kierownika Pracowni Starożytnego Bliskiego Wschodu i Tradycji Biblijnej) oraz dr Magdaleny Józwiak – sekretarza konferencji, która zaprezentowała porządek obrad. Na wstępie dr K. Morta przywitał gości przybyłych z ośrodków zagranicznych oraz polskich: Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, Uniwersytetu Kard. Stefana Wyszyńskiego, Uniwersytetu Szczecińskiego, Uniwersytetu Opolskiego, Uniwersytetu Śląskiego, Ewangelikalnej Wyższej Szkoły Teologicznej we Wrocławiu, Papieskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu, Metropolitalnego Wyższego Seminarium Duchownego we Wrocławiu i Uniwersytetu Wrocławskiego.

Po uroczystym otwarciu konferencji o godz. 10.20 rozpoczął się wykład inauguracyjny, który wygłosił ks. dr hab. Jan Klinkowski, prof. PWT pt. *W poszukiwaniu starotestamentalnego źródła cytatów wypełnienia w Ewangelii Mateusza*. Po wykładzie inauguracyjnym, o godz. 11.00 rozpoczęły się obrady pierwszej sesji trwające do godz. 12.50. W tej sesji miał miejsce panel w języku angielskim, w którym wzięli udział goście z Belgii i Rumunii. Pierwszy referat pt. *Interpretations of Isaiah 7:14. A Survey of Significant Changes in the Exegesis of Isa 7:14 in 20th- century commentaries in the USA, United Kingdom, and the European Continent* przedstawił assoc. prof. Creighton Marlowe (Evangelische Theologische Faculteit, Belgia). Po nim wystąpił pr. asist. dr Paul-Cezar Hârlăoanu (University Iasi, Rumunia) referując temat: *Echoes of Song of Songs in the New Testament writings*. Trzecim referentem w sesji angielskojęzycznej był Maciej H. Dąbrowski (UWr), który zaprezentował temat *St. Augustine on sacrifice in John*. Po dyskusji w tej sesji odbyła się krótka przerwa na kawę.

W drugiej sesji z powodu usprawiedliwionej nieobecności ks. prof. dra hab. Józefa Naumowicza (UKSW), który zgłosił temat pt. *Pieśń nad Pieśniami w egzegezie armeńskiej – komentarz Grzegorza z Nareku (X w.)*, nastąpiła zmiana w porządku obrad, gdyż w miejsce ks. prof. J. Naumowicza z prelekcją wystąpił Łukasz Krzyszczuk (UWr): *Historia pewnego uleczenia. Egzegeza Księgi Ozeasza 6, 1-3 w komentarzu św. Hieronima ze Strydonu*. Kolejnym prelegentem był dr Sławomir Torbus (UWr), który zreferował temat pt. *Wybrane elementy stoickie w komentarzach Pelagiusza do listów św. Pawła*. Jako ostatni w tej sesji zabrał głos ks. prof. dr hab. Mariusz Szram (KUL) prezentując wykład: *Jakie ciało nie odziedziczy Królestwa Bożego? Wczesnochrześcijańska egzegeza 1 Kor 15, 50*. Po tych wykładach odbyła się krótka dyskusja, a następnie była przerwa obiadowa.

Sesja popołudniowa rozpoczęła się o godz. 15.00. Pierwszy z prelegentów – ks. dr hab. Cezary Korzec (US) – wystąpił z wykładem pt. *Hebrajska retoryka biblijna: od nowego podejścia do nowego komentarza*. Po nim ks. dr Mariusz Szmajdziński (Stowarzyszenie Biblistów Polskich) omówił zagadnienie: „*Komentarz do Księgi Rodzaju i Księgi Wyjścia*” św. Efrema – dwa przykłady egzegezy syryjskiej. Następnie dr K. Morta (UWr) zaprezentował temat pt. „*Draco*” w tłumaczeniu i komentarzach św. Hieronima. Po tej sesji odbyła się tematyczna dyskusja. Obrady pierwszego dnia zakończono o godz. 16.30.

Drugiego dnia obrad, które rozpoczęły się o godz. 8.30, jako pierwszy wystąpił z odczytem ks. prof. dr hab. Norbert Widok (UO) pt. *Pawłowe pojęcie „nadziei” w interpretacji Ignacego Antiocheńskiego*. Po nim wystąpił dr Piotr Goniszewski (US) z tematem: „*Sefer HaBahir*” jako mistyczny komentarz biblijny. Kolejnym referentem w tej sesji był Przemysław Przyślak (MWSD we Wrocławiu), którego wystąpienie

nosiło tytuł: *Rola egzegezy historyczno-krytycznej w interpretowaniu Słowa Bożego w oparciu o wybrane dokumenty Kościoła i wybrane błędne interpretacje tekstów biblijnych*. Po tych trzech referatach odbyła się krótka dyskusja. Tego dnia w drugiej przedpołudniowej sesji konferencji biblijnej wystąpili następujący prelegenci: dr Marta Przyszychowska (UKSW), która wygłosiła referat pt. *Czy Ojcowie Kościoła znali Biblię Tysiąclecia?*, ks. dr Tomasz Nawracała (UAM), przedstawiający zagadnienie: *Polskie komentarze (katolickie) do Ap 14, 13* oraz Monika Czarnuch (UŚ), prezentująca temat: *Znaczenie pierwszego komentarza greckiego do Ewangelii Marka dla krytyki tekstu*. Po tych trzech prelekcjach była dyskusja, a następnie przerwa kawowa.

W trzeciej sesji przedpołudniowej jako pierwsza referat wygłosiła dr Magdalena Józwiak (UWr) pt. *Obraz diabła w „Komentarzu do historii Hioba” Filipa Prezbitera*. Po niej wystąpiła Ludmiła Lach-Bartlik (UŚ) z odczytem: *„Śniada jestem, lecz piękna, córki Jerozolimskie, jak namioty Kedaru, jak zastony Salomona” – Pnp 1, 5 w komentarzu Orygenesza, Grzegorza z Nyssy oraz Apponiusza*. Następnie Krzysztof Banaszak (MWSD we Wrocławiu), zreferował problem: *Okoliczności chrztu Jezusa w wybranych dziełach Ojców Kościoła*. Po krótkiej dyskusji ogłoszono kolejne referaty: dr Anna Rambiert-Kwaśniewska (PWT we Wrocławiu) podjęła temat: *„Nauczać zaś kobiecie nie pozwalam?” (1 Tm 2, 12nn.) – No comments!* Po niej wystąpił dr Sebastian Smolarz (EWST we Wrocławiu), który mówił nt.: *Podstęp Abrahama w Księdze Rodzaju 12, 11-13 w świetle wybranych komentarzy wczesnochrześcijańskich i współczesnych*. Po tych referatach była krótka dyskusja.

O godz. 14.40 rozpoczęła się ostatnia sesja konferencji biblijnej, podczas której wystąpiło dwóch prelegentów, którzy przedstawili następujące tematy: Paulina Nicko (UWr) – *Komentarz ks. Jakuba Wujka do Nowego Testamentu 1593* oraz ks. dr hab. Leszek Misiarczyk, prof. UKSW – *„Scholia” Ewagriusza z Pontu*. Po tych dwóch referatach odbyła się krótka dyskusja.

Na koniec zabrał głos dr K. Morta, który podsumował konferencję i podziękował wszystkim uczestnikom, a zwłaszcza prelegentom za podjęcie trudu badawczego.

Magdalena Józwiak – Wrocław, UWr

17. WZORY KULTURY ANTYCZNEJ. REGUŁY ZACHOWAŃ STAROŻYTNYCH GREKÓW I RZYMIAN (Katowice, UŚ, 28-29 V 2015)

W dniach 28-29 maja 2015 r. na Uniwersytecie Śląskim w Katowicach w Centrum Informacji Naukowej i Bibliotece Akademickiej (ul. Bankowa 11a) odbyła się w Sali Konferencyjnej (poziom 0) interdyscyplinarna konferencja naukowa pt. *Wzory kultury antycznej. Reguły zachowań starożytnych Greków i Rzymian*. To ogólnopolskie sympozjum zorganizowała Katedra Filologii Klasycznej Uniwersytetu Śląskiego. Organizatorzy w anonsie konferencji napisali: „Tematyka planowanej konferencji naukowej wpisuje się w nurt badań kulturowych nad «gramatyką» zachowań, czyli zbiorem nie do końca uświadomionych reguł, które rządzą ludzkimi reakcjami, obyczajami i przyzwyczajeniami. Wskazanie tych zasad pozwala określić normy, czy też wzory postępowania charakteryzujące daną społeczność oraz opisać przekonania, jakimi jej członkowie kierują się w życiu codziennym. Celem konferencji jest więc